taks oma endised positsioonid. Eesti talupoegade suure saatkonna keisri juures audientsil käimise (9. XI 1864 vkj.) järel sai V. viimaselt ülesande kindlaks teha kogu ürituse algatajad. V. korraldas saatkonna ülekuulamise ja laskis nädal hiljemini vangistada saatkonna juhi Adam Peterson'i (vt. ka *Suppl.*). Ühtlasi oli ta valvel, et eesti talupoegade palvekirjade-liikumine ei mõjustaks Peterburi juhtivaid ringkondi algatama Balti sakslusele ebameeldivaid agraaruuendusi. V. on teotsenud ka kirjanduse alal, avaldades romaane, publitsistlikke ja vaimuliku sisuga töid jm. Eriti mainimisväärt on aga V-i päevik, mida ta on pidanud a-st 1847 mõningate väikeste vaheaegadega kuni elu lõpuni; see omab ajaloolise allikana üsna suurt väärtust; päevik on ilmunud katkendeina ajakirjus „Русская Старина" (1891) ja „Вѣстникъ Европы" (1907), koguteoses „О минувшемъ" (1908) ja eri teosena Petrogradis 1919. A-te 1847—57 kohta käiv osa on ilmunud ka saksakeelses tõlkes „Baltische Monatsschrift'is" XXXIX (1892) ja XLI (1894).

Отчетъ по Государственному Совѣту за 1890 г. Приложенія (1891), lk. 11—13; Энц. Сл. Брокг.-Ефр.; Новый Энц. Сл. Брокг.-Ефр.; Большая Советская Энциклопедия; „Правительственный Вѣстникъ" 1890, nr. 24; „Вѣстникъ Европы" II (1890), lk. 388—402; Erinnerungen an Graf P. A. Walujew [BM XXXVII (1890), lk. 229—249]; А. Корниловъ, Курсъ исторіи Россіи XIX вѣка II (1912); A. v. Tobien, Die livländische Ritterschaft I (1925), lk. 93—96, 489, 509—512; R. Staël v. Holstein, Materialien I, 1 (käsikiri ERKA-s), lk. 34—39, 44, 45, 50—53, 81—97; H. Kruus, Eesti rahvusliku ärkamise algupäevilt (E. Kirj. 1934, nr. 8—11); H. Kruus, Liivimaa maamarssal vürst P. Lieven Peterburis a. 1863—1865 („Ajalooline Ajakiri" 1937, nr. 3, 4). *J. Kt.*

***VAMBOLA** (end. perekonnanimi kuni 1938 **Simpmann-Vambola**), **Julius Aleksander**, insener ja majandustegelane, sünd. 4. XII 1876 vkj. Ta lahkus oma vanemate juurest 7½-aastasena ja hakkas ise elatist teenima. Alustanud sportlikku tegevust juba 15-aastasena Tallinnas, oli S. Peterburis eesti jõukarastuse seltsi „Kalev" asutajaid (1900) ja esimees algusest kuni 1907 ning pärast seda auesimees, Peterburi polütehnilise instituudi spordiringi asutaja ja esimees 1907—16, seejärel auesimees. — V. poolt ehitatud suuremaist sildadest mainitagu veel raudbetoonsildu Sindi juures ja Vändra-Suurejõel üle Pärnu jõe ja Kose-Lükatil üle Pirita jõe, teedest Pärnu—Sindi, Võhma—Soomevere ja Pärnu—Riia maanteed. — V. on olnud Tallinnas Inglise-Eesti metsasuurtööstuse a./s-i direktoreid a-st 1921 ja juhatuse esimees a-st 1923, ühtlasi tööstus- ja kaubandusühingu „Insener J. Vambola" peadirektor a-st 1922, betooni ja katusepapitööstuse „Järve" direktor a-st 1938 ja I Eesti parketitööstuse omanik a-st 1939.

Isikl. jm. saadud andmed. *T.*

WANRADT (Wenrodt, Wanrade jt.), **Simon (Szymon)**, evangeli jutlustaja, eestikeelse katekismuse autor, sünd. 1500. a. paiku Reinimaal Kleve's, oli umb. 1525—29 reformatsioonijutlustajaks Tartus, saadeti 1529 siit linna kulul õppima Wittenbergi, kus immatrikuleerus s. a. dets-s ja omandas magistri astme aug-s 1530. W. toimis jutlustajana Tallinnas okt-st 1530 juulini 1531, viibis juunini 1532 Saksamaal, kus külastas Martin Luther'it ja püüdis muretseda Tallinnale evangeli jutlustajaid ning oli 1532—36 Tallinna Niguliste kiriku pastor. Põgenenud 1536 armukesega Tallinnast, oli W. 1542 jutlustaja Paides, ka Viljandis komtuur J. v. d. Recke juures, kelle võitis luterlaseks, ja hiljemini Lemsalus linnajutlustaja; ta immatrikuleerus 1559 Königsbergi ülikoolis, saadeti Preisi hertsogi Albrechti poolt 1561 Vilnosse, kus ta lihavõttepühade ajal tegi algust evangeelsete jutlustega leedu keeles, saades suure menu osaliseks. A-l 1563 sai W. Danzigis kirikuõpetajaks; surn. 1567. — W. koostas 1532—33 mittesakslaste jaoks katekismuse saksa keeles ja laskis selle Pühavaimu kiriku eesti pastoril Johann Koell'il (vt. *Suppl.*) tõlkida eesti keelde. Sügisel 1533 valmis olnud katekismuse käsikirja, mille trükkimist 1500 eksemplaris finantseeris Tallinna raehärra J. Selhorst (vt. *Suppl.*), viis raamatukaupmees Gissebrecht Schepeler Lüübekisse ja jaan-s 1534 Wittenbergi. Vaadanud käsikirja läbi, nõustus J. Bugenhagen, hoolimata puudusist, töö trükkimisega. Oletatavasti Wittenbergis viibiv üliõpi-

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 362